

zakelijkheid, deze „catarrhale” aard van dat debuut, die het boek deed mislukken.

In *Figuren in het zand* echter, dat wij dus het eigenlijke debuut van Mok kunnen noemen, treedt een schrijver in de openbaarheid, in wien wij in geenen deele den beginneling meer kunnen vermoeden. Dit verhaal is opgebouwd met een technische vaardigheid en een zuiver gevoel voor proporties, die men slechts kan veronderstellen bij een auteur die een geheel oeuvre achter den rug heeft. De gewollenheden en de lachwekkende blunders die ons in het eerste boek zoo pijnlijk troffen, zijn in deze novelle niet te vinden. De stijl is beheerscht en sober. De auteur heeft in deze tragische geschiedenis voortreffelijk de kunst verstaan van veel te zeggen door veel te verzwijgen. Ingrijpende psychische processen duidt hij met een enkel woord aan. Maar door de feilloos juiste keuze van dit woord, weet hij ons onmiddellijk en scherp te doen aanvoelen wat er in zijn mensen omgaat.

Figuren in het zand is opgebouwd uit de variaties op een tweetal thema's, die als het ware symphonisch met elkaar verwerkt zijn. Het eerste forsche hoofdthema is de sluipmoordachtige concurrentie van het grootwinkelbedrijf, de N.V. Kolonia met de tientallen filialen, die den ondergang beteekent voor vele kleine middenstandszaken. Het tweede thema, het zangthema van de symphonie, is de in het grootbedrijf verdwaalde teergevoelige Dries, die noch tegen de gewetenlooze handelspractijken, noch tegen de eenvoudige practijk des levens is opgewassen. Deze Dries, die met een „onnatuurlijk beeld van zichzelf” moet werken, is niet in staat de aanhankelijke liefde van een vrouw te verdragen. Hij stelt de vrouwen, die het

onnatuurlijke beeld van hem hebben liefgekegen, allen te leur. Hij kwetst haar tederste gevoelens en ondergaat haar liefde, die hij nooit ten volle kan beantwoorden, als een onaanvaardbare consequentie. Dit zangthema doorspeelt het meedoogenlooze hoofdthema: de listen van den Moloch „Het Grootbedrijf” om de kleine bedrijven te fnuiken. De kleine kruidenier Alberts wordt door het nieuwe filiaal van de N.V. Kolonia, in zijn straat, weggeconcurrereerd en eindigt in het krankzinnigengesticht. Het Grootbedrijf heeft daardoor de handen vrij in een nieuw afzetgebied en het leven gaat verder. Dries, vechtend tegen het onnatuurlijke beeld van zichzelf, waarop de arme Louise zoo hopeeloos verliefd is geraakt, schiet zich ten einde raad door het hoofd. Maar het leven gaat verder. *Figuren in het zand* zijn deze kleine drama's in de eeuwigheid. De wind waait aan over de zandvlakte en al die even zoo belangrijke dingen zijn verdwenen, vergeten.

Evenals in *Tweede Jeugd* is ook in dit boek de menselijke eenzaamheid, de afzonderlijkheid van ieder mensch, de groote spelbreker. De menschen leven langs elkaar heen als schepen die in den nacht elkaar voorbijgaan. Wij zijn de speelbal der golven en worden belemmerd door aangeboren karaktereigenschappen, waaraan wij ons nooit geheel kunnen ontworstelen. Het is deze sfeer der onherroepelijkheid die dit boekje iets beklemmends geeft. Maar de ietwat vluchtige, soms ironische schrijfwijze van Mok verzoent ons met het harde en eenzame in deze novelle. Het lezen van dit boekje was voor ons een bijzondere ervaring.

B. Roest Crollius